

İLK KADIN İTFAİYECİ TULUMBACI BAHRİYE

Prof. Dr. Abdurrahman KILIÇ
İTÜ Makina Fakültesi

Kadınların hemen hemen her iş kolunda erkekler kadar başarılı olduğunu biliyoruz. Tıpta, mühendislikte, politikada erkekler kadar başarılı iken, özellikle güzel sanatlarda, eğitimde ve sivil toplum örgütlenmesinde erkeklerden daha da başarılı olduğunu görüyoruz. Cumhuriyetin ilanından sonra, her konuda profesyonel iş hayatına girmeleri için kadınlar teşvik edilmişler ve desteklenmişlerdir. [1,2]

Yıllar önce, kabadayıların arasında bir kadının bulunması ve yangınların söndürülmesi çalışmalarına katılması, günümüzde bile kuşku, hayret ve saygıyla karşılanan bir davranıştır. İstanbul'un hemen her mahallesinde ve her köyünde, gençlerin bir araya gelerek kurdukları tulumbacı takımlarında, birbirinden ilginç karakterler bulunmaktadır. Tatar Ahmet, Deligavur Angilidis, Kız Artin, Kürt İdris, Laz Bekir, Yorgancı Bilal, Çingene Cevdet, Kayıkçı Daniyel, Arap Davut, Manav Halit, Helvacı Hasan, Hamamcı İhsan gibi hemen hemen her meslekten kişiler tulumbacı takımlarında yer almıştır. [3] Bunlar arasında en ilginç tiplerden biri de "Tulumbacı Bahriye"dir.

Tulumbacıların yaşam öyküleri, daha

çok destanlarla günümüze ulaşmıştır. Tulumbacı destanları; ayaklı mani ve destan türünde gelişmiş, ün yapmış genç tulumbacılar, kabadayılar ve külhanbeyleri için yazılmıştır. [4] Destanlarda acıklı konular ele alınır ve yürekte okunurdu, işiten pala bıyıklı, saçlı sakallı dinleyiciler arasında gözyaşlarını silenler, hatta hüngür hüngür ağlayanlar olurdu. [5] Dinleyenleri ve okuyanları etkilemek için olaylar abartılarak anlatılırdı.

Destancılardan Üsküdarlı Vâsıf Hoca (Vâsıf Hiç) ve Üsküdarlı Âşık Razi, Tulumbacı Bahriye'yi anlatan ve destan yazan halk şairleridir. Özellikle Vasıf Hoca Bahriyeyi yakinen tanıyan kişilerden biridir. Bazı olaylara bizzat şahit olmuştur. Birçok olayı da tulumbacılardan dinlemiş ve Reşat Ekrem'e aktarmıştır. Anlatılanlara göre; Tulumbacı Bahriye'nin çile dolu bir yaşamı olmuştur.

Bahriye'nin Doğumu

Bahriye'nin babası Baha Bey bir paşa oğludur. Küçüklüğünde serseri çocuklarla arkadaşlık eder. Meslek sahibi olamamıştır. Gece gündüz içen bir ayyaşdır. Meşhur bir randevu evinden

çıkardığı Fitnat isimli bir kadınla evlenir. Ailesi tarafından bu evlilik kabul edilmez ve konağa alınmaz. Emektar dadılarına verilen Küçük Langa'daki kulübemsi bir evde otururlar. Baha; zaman zaman yük arabası sürer, bahçe beller, badanacılık yapar, mevsiminde bir mangal tedarik edip kebab kestane satar, hiçbir iş bula-mazsa çarşı boylarında dolaşır, hamallık eder kendi rakı parası ile evinin ekme-k parasını çıkarır. [6] Fitnat; evlendikten sonra tövbe-kâr olur. Uzun boylu, zayıf, çalışkan zarif bir kadındır. Uzun saçlarını belik yapar, başörtüsünü arkadan bağ-lardı. Evliliklerinin birinci yılı olan 1872 yılında bir erkek çocukları doğar. Adını, babasının adını çağrıştırdığı için Bahri koyarlar. Dört yıl sonra 1875 yılında bir de kız çocukları olur ve babasının adından türetilen Bahriye ismini verirler. Minnacık güzel bir bebektir.

Evin büyükçe ve güzel bir bahçesi vardır. Erik, elma, kiraz, ayva ve dut ağaçlarının arasında çocukları ve Fındık isimli köpekleri ile yaşarlar. Bahçenin bütün işleri, sebzelerin dikilmesi çapalanması, sulanması Fitnat'ın üzerindedir. Fitnat bambaşka bir kadın olmuştur. Evin temizliği, yemeklerin hazırlanması,

çocukların bakımı ve bahçe işleriyle bıkmadan uğraşır. Zaten zayıf olan vücudu iyice zayıflar. Yorgunluktan başgışıklık sistemi çöker. Göğüs ağrıları başlar. Sürekli öksürür ama halinden şikâyet etmez. Günler geçtikçe kanlı öksürmeler başlar. İnce hastalık denen vereme yakalanmıştır. Bahriye çok genç yaşta henüz iki yaşındayken yetim kalır.

Tulumbacılığa Heves Eder

Küçük yaşta annesi veremden ölünce, Bahriye kendi kaderiyle ve kendisinden dört yaş büyük olan ağabeyi Bahri ile baş başa kalır. Babalarının içkiye olan düşkünlüğü artar. Ayyaş baba çocuklarla ilgilenmez. Bahri; on dört-on beş yaşlarında iken hayta gençlerin pençesinde kötü yollara sapar, içkiye alışı. Kap-kaç ve hırsızlık olaylarına karışır, sonunda yakalanır ve Sinop ceza evine gönderilir. Bahriye ise sokakta büyür, tulumbacılığa özenir. [6]

Bahriye; kızlardan ziyade mahallenin erkek çocukları ile oynayıp boğuşarak büyür. Sırtında palaspere bir entari, yalın ayak, saçları dağınık daha dokuz-on yaşlarında iken tulumbacıların arasına girer, mahalle tulumbası ile yangınlara gitmeye başlar.[3] Köşklünün veya bekçinin “yanginnnn vaaarrrr” sesini duyar duymaz tulumbacı uşaklarından önce koğuşa gelir, yeldirmesini toplayarak fenercinin yanında yerini alır. Langa’dan Fatih’e, Fener’e, Galata’ya, Beşiktaş’a ve Ortaköy’e kilometrelerce yolu koşar, yangınlara gider gelirdi.

On altı-on yedi yaşına basıp gelinlik çağına geldiğinde, komşu eliyle örtü altına tutulduğu zaman bile, Tulumbacı Bahriye bir gece, köşklünün narasını ve bekçinin avazını iştince yeldirmesinin eteklerini toplamış, takunyalarını eline almış, Langa sandığının önünde fenercinin yanında Defterdar’daki yangına gitmiştir.[6] Tulumbacılar konusunda engin bilgisi olan yıllarca tulumbacı kahvesi işletmiş olan Üsküdarlı halk şairi

Vasıf Hoca, Defterdar’da zamanın namlı tulumbacı reislerinden Kâhya İsmail’in kahvehanesinde otururken, iki delikanlının konuşmalarına kulak misafiri olur. Biri diğerine;

- İşte meşhur tulumbacı Bahriye yangındaki kızdır, deyince öbürü,
- Ulan uskumru gibi kız, çiy çiy ye, diye sırtınca birincisi hemen arkadaşının ağzını eliyle kapatır,
- Sus ulan, iştirse vallahi billahi ikimizi birden ayağının altına alır, pestilimizi çıkarır, şu kalabalığın ortasında namusumuz beş paralık olur, demiş. [7]

Bahriye zıpır mı zıpır, kimine göre benzersiz bir yiğit, kimine göre deli, kimine göre velidir. Vasıf Hoca, yakından tanıdığını söylediği Bahriye’nin karakterini ve güzelliğini abartılı bir şekilde anlatır: [6] “Kavgacı, küfürbaz, eli sopalı bir kızdı. Güzellikten yana ise, İstanbul şehri öyle bir yosmayı görmemiştir, bundan sonra da pek göremez derim. Şimdiki delikanlıların resimlerini koyunlarında gezdirdikleri ve şecerelerini ezbere okudukları sinema yıldızları Tulumbacı Bahriye’nin kınalı ellerine değil takunyalı ayaklarına su dökemezler, öyle güzeldi. O zamanın sporu tulumbacılık, yeni tabir ile sportmen kızdı. İki omuz ortasında heykel boynu gibi trâside (yontulmuş, düzgün) bir boyun üstünde amazon başı, benim diyen delikanlı yüreği titremeden yüzüne bakamazdı. Gülümserken bakarsınız kaşlarını çatıverir, zerkaa (koyu gri) gözlerinde şimşekler çakardı. En zıpır oğlanlarla pervasızca konuştuğu halde namusuna toz kondurmamıştı. Kırılarda, bilhassa taşlı çakıllı dere boylarında yetişir açar yaban şakayıkı bir kızdı, uzaktan hayran hayran seyredilir, o kadar. Ne koklanır, ne de koparılıp yakalara takılır.”

Külhani ve kalender halk şairi Üsküdarlı Âşık Razi, tahmini 1890 yılında Tulumbacı Bahriye on altı-on yedi yaşlarında iken yazdığı şiirde Bahriye’nin özelliklerini ve yaşantısını anlatır. [6]

*İki kol örgü saçı
Sanki çifte kırbacı
Sandıkta Bahri Reis
Kızıoğlan Tulumbacı*

*Sırtında yeldirmesi
Olmuş arslan yelesi
Nara atar Bahriyem
Eflaki tutar sesi*

*Köşklüyü görür görmez
Destur izin dinlemez
Düşer sandık peşine
Kış yalama buz demez*

*Saymaz sarhoş babayı
Yoktur enişte dayı
Yıldırır gelmiş olsa
Dağdaki tüylü ayı*

*Bir oğlan kardeşi var
Bilmez namus ile ar
Kız Bahri derler ona
Hamamda yatıp kalkar*

*Ne kartal ne ebabel
Oğlan değil kız değil
Dünya güzeli olsa
İdemem asla meyil*

*Sanma çürük sakızdır
Demir leblebi kızdır
İrz ehlidir pespaye
Yerde kar gibi kızdır*

*Adı çıkmış deliye
Vız geliyor zaptiye
Karakolda müseccel
Tulumbacı Bahriye*

*Kayıkçı Ahmet, Ali
Hammal Hüseyin, Veli
Arabacı, askerler
Hepsiyile senli benli*

*Vay ona yan bakanın
El şakası yapanın
Pestilini çıkarmış
Sırnaşık bahçivanın*

*Çeşme başı curcuna
Girer akrep burcuna
El atmasının Bahriyem
Takunya pabucuna*

*Gelmiş gelinlik çağı
Lâzım bir ayak bağı
Lâkin hani alacak
Bir İstanbul uşağı*

*Yerinde kaşı gözü
Tatlı sohbeti sözü
Ona koca olacak
Allah'ın bir öküzü*

Tulumbacılar arasında, Bahriye'nin askeri itfaiyede çavuş olan Bedri isimli bir itfaiyeciye gönül verdiği söylentileri yayılır. [3] Bahriye'nin genç kız olduğu dönemde her mahallede bir tulumbacı takımı ve ayrıca askeri itfaiye alayı bulunuyordu. İtfaiye taburlarından biri, Beyazıt'taki şimdiki İstanbul Üniversitesi'nin olduğu yerde konuşlandırılmıştı. Aksaray ve çevresindeki yangınlara bu tabur müdahale ediyordu. Bedri Çavuş uzun boylu iri yapılı yakışıklı bir itfaiyecidir. Bahriye, yangınlardan birinde Bedri Çavuş'un cesaretine hayran kalır. Her gittiği yerde Bedri Çavuş'a övgüler yağdırır, cesaretini anlatır. Tulumbacılar arasında Bahriye'nin Bedri Çavuşa aşık olduğu söylentileri yayılır. Bahriye gerçekten âşık mıydı yoksa sadece hayran mıydı bilinmez.

Büyüyüp serpildikçe güzelleştiği halde bir türlü koca bulamaz. Bu eli bayraklı, sopalı kızla İstanbul uşağı, esnaf tabakasından bir genç değil, bıçkın, külhanbeyi takımından bile hiçbir delikanlı evlenmeye cesaret edemez. [6]

Sırnaşık Bahçıvanı Döver

En zıpir oğlanlarla pervasızca konuştuğu halde namusuna toz kondurmamış. Bir seferinde, mısır vermek bahanesiyle kendisini bostana sokarak tecavüze yeltenen bir Arnavut yavaşmayı (bir

Tulumbacı Bahriye. Çizen: S.Bozcalı [7]

çiftçi yanında bostanda çalışan erkek işçi) hastanelik edinceye kadar döğdüğü meşhurdur. Âşık Razi bizzat şahit olduğunu belirttiği bu olayı anlatır.[3] Büyük Langa Bostanında Arnavut yavaşması bir oğlan, Bahriye yoldan geçerken kızdırmak için lâf atmış:

— Kız bana bir öpücük verir misin demiş. Bahriye, gayet pişkin kırta kırta
— Neremden, kaç paralık istiyorsun diye sormuş.

Arnavut, kızın bu cevabını gerçek sanmış,

— Şu nar gibi yanağından öpeyim, iki süt mısır vereyim demiş.

Bahriye yavaşmanın olduğu bostana geçince, bahçıvan iki süt mısıra yanak öptürmeye geliyor sanmış. Bahriye takunyasının tekini kaptığı gibi Arnavut yavaşması bahçıvanın üstüne atılması bir olmuş. Kafa, göz, burun rastgele indirmiş, koca oğlanı kan revan içinde yere sermiş, bu arada küfürün de bini bir paraya. Âşık Razi ve bahçıvanlar, yavaşma oğlanı tulumbacı kızın elinden zor kurtarmışlar. [8]

Tahlisiye (Kurtarma) Madalyası

Küçük Langa tulumbacısı Narin

Ahmet, tanık olduğu Bahriye ile ilgili bir olayı Vasıf Hoca'ya anlatır. Vasıf Hoca; Narin Ahmet'in yalan bilmediğini, abartılı konuşmadığını ve anlattıklarına inandığını belirterek olayı Reşat Ekrem Koçu'ya aktarır.[8]

O zamanlar (1885-1895) plaj yok, deniz hamamı vardı. Deniz hamamları da kadınlar ve erkekler için ayrı ayrı kurulurdu. Müslüman kadınlar hamamın tahta perdeleri dışına asla çıkamadıkları gibi erkekler de kadınlar hamamı civarında yüzemez hatta kayıkla da dolaşamazdı. Bir Müslüman kadının soyunup denize girmesi büyük suçtu. Vücuduna bir erkek elinin parmak ucu dahi değse, alınına fahişe damgası o anda vurulur ve hakkında zabıtaca inceleme başlatılırdı.

Yenikapı iskelesine bir soğan kayığı gelmiş. Bahriye de avare dolaşırken iskeleye uğramış. İskelede İstanbul acemisi, denizi yeni görmüş bir zaptiye neferi varmış. Nasıl olmuş bilinmez, ayağı mı kaymış, gözü mü kararmış, her ne ise denize düşmüş. Yüzme bilmiyor. O kadar adam, içlerinde gemiciler de var, denize atlayıp neferi kurtarmaya bakmaz.

— Oğlum iskeleye sarıl, delikanlı şu kayığın dümenini tut, diye bağırlarmış.

Nefer göz göre göre boşuluyormuş. Bahriye başörtüsünü, feracesini, entarisini çıkarıp denize atmış. Kız iyi yüzer, neferi usulü ile tutmuş, karaya çıkarıp kurtarmış. Olay etrafa yayılınca başta imam efendi bir mutaassıp gürh toplanmış.

— Asker zaten iskeleye tutundu idi. Yok, elbet ki bu kadar erkek var, birinden biri nasıl olsa denize atlayacak, neferi kurtaracaktı. Hem iskelelenin önünde deniz adam boyunu aşmaz, neferin ayağı dibe değdi, nasıl boşulur? Kahpenin zoru çıplak vücudunu erkeklerle göstermek. Şırfıntı koca bulamıyor, kasti bir takım cahil delikanlıları tahrik etmektir. Mazbata yapalım, arz edelim, o kahpeyi İstanbul'dan sürdürelim.

Fakat semtin komiseri dönüp dolaşıp kendi başına da kabak patlayacağını görünce, o güruha katılmaya mecbur olmuş, mazbata işine müdahale etmiş.

— Müşkülü budur ki yerinde resmi bir keşif yapalım, mazbatayı da karakolda tanzim edelim, hep beraber mühürler imzalarız, demiş.

Başta imamla komiser on kişi kadar iskeleye gitmişler, neferin denize düştüğü yer burası mıdır diye konuşurken, Narin Ahmet haber vermiş Bahriye de koşmuş gelmiş. Heyet iskele kenarında denize eğilmişler, neferin düştüğü yeri tetkik ederken imamın ayağı kaymış denize düşmüş, Narin Ahmet'e göre ise kız imam efendiyi bir omuz vurarak denize yuvarlamış. İmam sırtında koca çüppe "imdat" diye dalar çıkarmış, yine denize atlayan olmamış.

— İmam Efendi, iskeleyi tut, iskeleyi tut, diye bağırsırlarmış. Bahriye de:

— Telâş etmeyin yahu, imam efendi iskeleyi tuttu. Hem orası adam boğulacak kadar derin değildir, görmüyor musunuz ayağı yere deşiyor. Bu kadar erkeksiniz, içinizde bir de koca komiser var, nasıl olsa biriniz soyunup atlar, efendiyi kurtarır demiş.

Kimsenin atlamadığını görünce başörtüsünü, yeldirmesini, entarisini atmış, orada bulunup aleyhinde konuşmuş olanlardan birinin yüzüne de tükürdükten sonra denize atlamış, seksen okkalık (1 okka=1,283 kg) imamı boğulmasına ramak kala çekmiş kurtarmış. Islak başörtüsü ve ıslak yeldirmesini almış:

— İşte tulumbacı Bahriye kahpesi vücudunu sizlere de gösterdi, koca bulamayan şıfıntı bakalım hanginizi baştan çıkaracak, bana sorarsanız gözüm şu üç çocuklu komiser efendide, şimdi mazbatanızı daha iyi yazarsınız diyerek ağlaya ağlaya çekmiş, gitmiş.

Suratına tükürülen adam:

— Efendim, şimdi hemen gidelim, mazbatayı yazalım, kahpe gözümüzün önünde dahi üryan (çıplak) vücudunu teşhir ettikten maada bendenize dahi alenen hakarete bulunmuştur. Fahişeyi Rodos kafası zindanına attırmalıyız deyince, kendisini güçlkle toplayan ve zatürreye tutulmamak için o civardaki Ağa hamamına gitmek üzere bir araba getirtmiş olan imam efendi meğer vicdan sahibi biriymiş, titreyerek arabaya binerken:

— Benim burada duracak hâlim yok, lütfen hepiniz hamama teşrif edin, komiser efendi de gelsinler, orada derhal bir mazbata yazıp tanzim edelim ve padişahımızdan bu tulumbacı Bahriye'nin bir adet tahlisiye madalyası ile taltifini isteyelim. Zira iskelede denizin kaç kulaç olduğu, neferin iskeleye tutunup tutunmadığı, iskeledeki erkeklerin denize ne zaman atlayacağı bence bittecrübe sabit olmuştur. Hemen bir hayırlı kismet çıksın, şu kızın nikâhını kıymak inşallah bana nasip olur, demiş.

İlyas ile Evlendirilir

Bahriye on sekiz yaşına geldiği zaman tahminen 1893 yılında babasını kaybeder. Babasından Kapalıçarşı'da üç dükkân ile bir hanın yirmide bir hissesi kalır. O zamanlar handan ve dükkânlardan aldığı kira ile kimseye muhtaç olmadan etmeden gül gibi geçinirken, denizden kurtardığı imam efendi ve komiser, Anadolu'dan gelen semt bekçisinin kardeşi olan ve sakalık yapmaya başlayan İlyas adında bir delikanlı ile evlendirir. Evlendikten sonra, zıpirı kız hanım hanımcık olur. Mahallenin kadınlarına akıl hocalığı yapmaya başlar. Kocası ile geçinemeyen mahalle kadınlara akıl verir, nasıl geçineceklerini anlatır. Mahallenin saygı duyduğu bir kadın olur. [3]

Bahriye'nin babasının arkadaşı olan Samatyalı meşhur tiyatro aktörü Fehim

Efendi, Bahriye'nin bir saka ile evlendiğini öğrenince, yardım için İlyas'ı Rumeli Demiryolu İdaresinde iyi bir aylıkla bekçiliğe yerleştirir.[3] İlyas bekçilikten aldığı parayı biriktirir, Bahriye'nin her ay sonunda dükkân ve handan aldığı kira gelirleriyle evi geçindirirler. Evliliklerinin birinci yılında, 1894 yılında İstanbul'da Zelzele-i Azime (Büyük Deprem) denilen depremin olduğu yıl Bahriye bir oğlan doğurur, adını İsmail koyarlar.

Evliliklerinin dördüncü yılında, İsmail üç yaşındayken, 1897 yılında, İlyas yakınlarını görmek için amcası olan bekçi ile birlikte memleketi Pötürge'ye gitmek istediğini ve gidip bir ay sonra döneceğini söyler. Biriktirdiği üç senelik bekçi aylıklarını Bahriye'den gizlice sandıktan alır, bir aya kalmaz dönerim diyerek vedalaşıp memleketine gider. Görüldüğü gibi olmayan İlyas, gider ve geri dönmez. Memleketinde iki karısı ve çocukları vardır. [9] Günler sonra Bahriye'ye boşadığına ilişkin boşama kâğıdı gelir. Boşanma kâğıdını aldıktan sonra sandığa baktığında biriktirdikleri paraların da gittiğini görür. Bahriye üç yaşındaki İsmail ile yalnızdır.

Yalnız kalan Bahriye bütün varlığını oğlu İsmail'i yetiştirmek için harcar. Evlilik tekliflerini kabul etmez. Dışından tırnağından artırarak oğlunu okutur. İsmail anasının mücevheridir, bir paşa torunu gibi giydirir, en iyi şekilde eğitilmesini sağlar. İsmail; babası gibi nankör olmaz, anası gibi tulumbacığa heves etmez, pırl pırl yakışıklı bir delikanlı olur.

İsmail Askere Gider

İsmail on sekiz yaşında liseyi bitirdiği yıl 1912 Ekim ayında Balkan Savaşı çıkar. Anasına haber vermeden arkadaşlarıyla birlikte gönüllü asker yazılır. Yazıldığı gün, iki gün sonra cepheye sevk edilmek üzere hemen asker elbisesi giydirebilirler. İsmail o akşam eve asker kıyafetinde gelir. Bahriye şaşırır, fakat cepheye gidecek çocuğun cesaretini kırmamak için

Tulumbacı Bahriye'ni şehit oğlu İsmail. Çizen: S. Bozcalı [9]

ağlamaz, oğlunu cesaretlendirmek için "sayende gazi anası olacağım" diyerek oğlunu cepheye yolcu eder.

Bahriye asker oğlundan haber beklerken bir yıl dolmadan acı haberi gelir, Bahriye gazi anası değil şehit anası olmuştur. İsmail gittikten kısa bir süre sonra Bulgarlar Edirne'yi işgal edince esir alıp kurşuna dizdikleri Türk askerleri arasında İsmail de vardır. Şehit haberi, Edirne geri alındıktan sonra gönderilir. Bahriye perişandır, çılgınlıkları Aksaray'ı inletir.

Bahriye Kendini Asar

Yıllarca tulumbacı kahvehaneleri işletmiş olan Vâsıf Hoca, Küçük Langa'ya gittiği o günlerde Bahriye'yi ziyaret eder. Tanınmayacak halde ve çok yorgun olduğunu görür, sadece gözlelerinden tanır.

- Bahriye Hanım, işin var galiba dediğinde, Bahriye
- Hiçbir isim yok Vâsıf Ağabey, içerde İsmail'le çene çalıyoruz diye cevap verir.

Vasıf Hoca önce İsmail'in izine geldiğini sanır ama Bahriye'nin sedirin köşe yastığı üstündeki fotoğrafa baktığını, gözyaşları ve hıçkırıkla fotoğrafla konuştuğunu görünce durumu anlar. Bahriye zor anlaşılır boğuk bir sesle:

- Vâsıf Ağabey... Anamı bilmedim, ağabeyim kendisini unutturdu, babacığma çok acıdım, kocamın alçaklığı çok gücüme gitti, fakat buna dayanamaya-çağım, tahammülüm şu göz pınarlarım kuruyuncaya kadar, diyerek hıçkırıklara boğulur.[9]

Bahriye Cenaze Töreni

Oğlunu kaybeden Bahriye, yalnızlığa ve acıya fazla dayanamaz. Tulumbacı Narin Ahmet'in Vasıf Hoca'ya anlattığına göre, bir zamanların ele avuca sığmayan Tulumbacı Bahriye, mahalle bakkalına gidip büyük bir rakı istemiş. Ağzına içkinin damlasını koymayan Bahriye'nin rakı istemesine şaşırın Rum bakkal Bodos:

- Misafirin mi var Bahriye Hanım, diye sorunca Bahriye gülümsemiş,
- Zamparam gelecek demiş.

Aynı akşam Bahriye rakıyı içer ve kendini bahçedeki erik ağacının dalına asar. Çılgınlıklar ve acılarla dolu 39 yıllık bir ömür bir ipin ucunda sonlanır.[9]

Tulumbacıların kavgaları kanlı ve yıkıcıydı ama dostlukları da sağlam ve güçlüydü. Dostları için gözlerini budaktan sakınmaz, takımlarına ve hangi takımda olursa olsun tulumbacılar söz söylemezlerdi. Haber kısa sürede tulumbacı kahvelerine yayılır. Gedikpaşa, Edirnekapı, Hasköy, Arnavutköy, Kuruçeşme, Kumkapı, Çengelköy, Fatihliler, Cibali, Çeymemeydanlı, Tatavla, Ayvan-saray, Toygartepe, Altıncı Daire, Kadırga, Beyazıt ve daha birçok sandığa haber gider. Tulumbacı takımları birbirleriyle yarış yapmalarına, birbirleriyle kanlı-bıçaklı olmalarına rağmen Bahriye'nin cenazesinde birlik olurlar.

Cenaze namazı Küçük Langa'ya yakın olan Pertevnihal camisinde kılınır. Cenazeye binlerce tulumbacı katılır. İstanbul tulumbacıları, Tulumbacı Bahriye'ye öyle bir cenaze düzenlerler, öyle bir tantanalı kaldırdılar ki görenler bir sultan sanır.

Cenazede Samatyalı Aktör Fehim Efendi de bulunur. Vasıf Hoca'ya, kızın hayatını bir dram yapıp tiyatrodan oynamak istediğini ama sahnede Bahriye olabilecek tek aktrisin olmadığını, Bahriye'yi ancak Sara Bernar (1844-1923, tiyatrodan gelmiş geçmiş en ünlü isim, güzel Fransız aktris) gibi birinin temsil edebileceğini söyler.[6]

Tulumbacı Bahriye'nin arkasından gözyaşı döken kimse yoktur ama cenazede saygı duruşunda yüzlerce tulumbacı yoldaşı vardır. Küçük Langa bostanlığı arasındaki kulübede doğan, tulumbacılarla yangından yangına koşan, Aksaray'ın zıppı, çileli kızı artık yoktur. Arkasında unvanından başka hiçbir şey bırakmaz. Ama o unvan onu geleceğe taşır. Yangında hortum tutan ilk kadın olmanın gururuyla daha senelerce yaşayacaktır. İlkler toplumun saygı duyduğu kişilerdir. İlk olmak cesaret ister, yürek ister, kendine güven ister. Erkek egemen meslekte ilk olan kadınların önünde saygıyla eğilmek gerekir. Tulumbacı Bahriye ilk ve tek kadın tulumbacı olarak hep saygı ile anılacaktır.

Kaynaklar

- [1] İnan, Afet; "Tarih Boyunca Türk Kadınının Hak ve Görevleri", Milli Eğitim Basımevi, s. 141, İstanbul,1975.
- [2] Kılıç, Abdurrahman, "Mühendis Mesleğinde İlk Kadınlar", İTÜ Vakfı Dergisi, s.64-66, Eylül-Aralık 2010.
- [3] Koçu, Reşat Ekrem; "İstanbul Tulumbacıları-Tulumbacı İsimleri", Doğan Kitap, s.131, İstanbul, 2005.
- [4] Hiç, Vasıf; "Bahriye (Tulumbacı)", İstanbul Ansiklopedisi, Cilt 3, s.1863, İstanbul, 1960.
- [5] Koz, M. Sabri; "Tulumbacı Destanları", Düünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Cilt 7, s.425; Tarih Vakfı, 1994.
- [6] Alus, Sermet Muhtar; "Semai Kahveleri", Yeni Mecmua, sayı 12, s. 27, İstanbul, 1939.
- [7] Koçu, Reşat Ekrem; "Tulumbacı Bahriye 1-Yaban Şakayıklı", Cumhuriyet Gazetesi, s.4, 18.Kasım.1962.
- [8] Koçu, Reşat Ekrem; "Tulumbacı Bahriye 2-Tahliye Madalyası", Cumhuriyet Gazetesi, s.4, 19.Kasım.1962
- [9] Koçu, Reşat Ekrem; "Tulumbacı Bahriye 3-Erik Ağacı", Cumhuriyet Gazetesi, s.4, 20.Kasım.1962. ■